

Jumalateenistus Nõos P, 09.08.20 kell 11.00, 9. pühapäev *post Trinitatis*, leeri mälestuspäev

Lektsioonid: 2Kr 8:9–15; Mt 25:14–30

Leeri mälestuspäeva kõne: Mk 6:31

Pihikõne: Ilm 2:10

Jutlus: Õp 14:21–22, 25, 31

Laulud: 436 (1–3); 240 (1–4, 5); 185 (1–5), 302 (1–3)

Kes põlgab oma ligimest, teeb pattu, aga kes halastab hädaliste peale, on õnnis. Eks eksi ju need, kes kavatsevad kurja? Aga heldus ja tõde on nendega, kes kavatsevad head. Tõetruu tunnistaja päästab hingi, aga kes sepitseb valesid, petab. Kes rõhub viletsat, teotab tema Loojat, aga kes halastab vaese peale, austab Loojat.

Meie ees on neli vanasõna. Just vanasõnadena, juudi vanasõnadena tulekski suurt osa Õp sisust käsitleda.

Tunneme paljusid eesti vanasõnu ja võib-olla ka teiste rahvaste vanasõnu, kuid juudi vanasõnadel on alati üks kindel tunnus, mida teiste rahvaste vanasõnadel ei pruugi olla. Nimelt, nad on seotud Jumalaga. Nad kõnelevad küll igapäevaasjadest – inimestevahelistest suhetest, inimlikest omadustest, moraalist jne –, kuid nad on alati seotud Jumalaga.

Teine tunnus, mis võib muidugi olla ka teiste rahvaste vanasõnadel, kuid Piiblis juudi vanasõnadel on alati, on vastandamine. Vastandatakse head ja halba, õiget ja valet, tarka ja rumalat jne.

Sellised, seotud Jumalaga ja vastandavad on ka meie tänased vanasõnad.

Esimene neist kõneleb ligimesearmastusest. See, kes põlgab oma ligimest, teeb pattu. Põlgus ehk halvaks panu on passiivne käitumisviis. Teisele ehk sõnades midagi halba ei öeldagi, kuid jäetakse talle tegemata midagi, mis tal on tarvis – hea sõna, tähelepanu, lohutus, julgustus.

On öeldud, et see, kes nii teeb, teeb pattu. Mis on patt? Piibli seisukohast on patt eksimine Jumala vastu või Jumalaga halvast vahekorras olemine. Seega või öelda, et inimene, kes teist põlgab või halvaks paneb, ei käitu Jumala ees hästi, pole Tema tahtmisega kooskõlas.

Esimese vanasõna teine pool aga näitab meile seda, mis juhtub sellega, kes halastab ehk aitab aktiivselt hädalist. „Hädalist“ saab siin tõlkida ka „vaeseks“. Vanas Iisraelis olid hädalised ikkagi need, kellel polnud jõukust. Õp ütleb, et hädalise aitaja on õnnis. Ka sõna „õnnis“ saab tõlkida teisiti, „õnnelik“, mis on meile ehk paremini arusaadav. Kuid Piiblis pole suurt vahet õnnel ja õnnistusel, sest mõlemad on seotud Jumalaga: kel on elus õnne, see on ühtlasi õnnis, sest tema ja Jumala vahel on siis hea vahekord.

UT illustreerib seda vanasõna tuntud Jeesuse tähendamissõnaga halastajast samaarlasest Lk 10:30–35. See on meile kõigile vist teada ja kui vanasõna jääb n-ö liiga teoreetiliseks, siis võib selle loo peale mõelda ja mõista, millist teguviisi ligimese suhtes Jumal hindab.

Teine vanasõna meie jutlusealuses tekstis vastandab head ja kurja kavatsust. Kui eelmises vanasõnas ei pruukinud põlgus tähendada aktiivset sekkumist, siis kurja kavatsemine just seda tähendab. Siin, vanasõna esimeses pooles on kasutatud sõna „eksima“. Kindlasti võib seda võtta ka moraalses tähenduses, kuid ka otseses tähenduses „teelt eksima“.

Milliselt teelt? Eks ikka Jumala teelt. Kui keegi kavatseb kellegi vastu kurja, siis lahkub ta Jumala teedelt ja liigub sinna, kus Jumal teda enam ei näe.

Kõige drastilisem näide Piiblis on selle kohta Jeesuse, Jumala Poja vastane vandenõu. On ilmne, et juudi ülikud ja nende kaasajooksikud haudusid kurja Jeesuse vastu, ehkki ta polnud teinud kellelegi midagi halba. Selle hoiakuga nad aga liikusid Jumala teedelt nii kõrvale, et kogu juudi rahvas pärast neid otsis õiget „teotsa“ sajandeid.

Kuid eks igaüks meist on kunagi kellelegi, vähemalt mõttes kurja kavatsenud. Ja kui see pole teoks saanud, siis on see lihtsalt suur Jumala halastus, et ta on takistanud meie kurja nõu täidesaamist.

Vanasõna teine pool aga kõneleb nende palgast, kes kavatsevad kellelegi head. Nimelt on nendega heldus ja tõde. „Heldust“ võib tõlkida ka „headuseks“. Kõlab ehk tautoloogiana, loogikaveana, kui öelda, et keegi, kes kavatseb head, on hea. Kui hea kavatsus ei tule tegelikult inimesest endast, vaid

Jumalalt. Jumal ju ütleb pärast Noa veeuputuse lugu 1Ms 8:21: „...inimese südame mõtlemised on kurjad ta lapsepõlvest peale...“ Seega, kui keegi kavatseb head, siis on see hea kingitus Jumalalt ja inimene saab heaks tänu sellele Jumala kingitud heale kavatsusele, mitte vastupidi.

Hea kavatsusega inimesel on ka tõde, nagu öeldakse. „Tõde“ võib tõlkida ka „kindluseks“. Niisiis on hea kavatsusega inimene ka kindel, ta tunneb endas kindlust ja teised tunnevad tema juures end kindlana. Pole vist tarvis rõhutada, et inimene saab selle kindluse ikkagi ainult Jumalalt, kes on ainsana kindel. Inimene pole iseenesest kindel, sest tema eksistentski pole kindel – see on nagu rohi, mis õitseb hommikul ja haljendab, kuid õhtul närtsib ja kuivab ära (Ps 90:6). Kui siin elus mingit kindlust on, siis on see leitav Jumala juurest!

Kolmas vanasõna on seotud Moosese 8. käsuga (2Ms 20:16): „Sa ei tohi tunnistada oma ligimese vastu valetunnistajana!“ „Tõetruu“ siin tekstis on seotud eelmises vanasõnas esineva sõnaga „tõde“ – heebrea keeles on tegu ühe ja sama tüvega תָּמַר. Niisiis võib siin kujutleda tunnustajat (kas siis kohtus või mõne tüli lahendajana), kes on saanud Jumalalt kindluse, ta tunnistab tõde, sest temaga on Jumala arm.

Teame reaalsest elust, et tõde ei taheta enamasti kuulata. Ka Jeesuse kõnesid ei tahetud tema eluajal kuulata, ehkki Jumala Pojana ei saanudki ta kõneleda muud kui tõde. Kuid tõde ei tohi sellegipoolest n-ö vaka all hoida, sest see võib päästa elusid – just nii meie vanasõna väidab: „Tõetruu tunnustaja päästab hingi.“

Jällegi võime eeskujuks tuua Jeesuse. Tema kõne Jumala tõest läks talle maksma elu, kuid selle kõne tõttu said inimesed elu. Meie, kes oleksime ilma Jeesuseta määratud igavesse hukatusse, võime Tema sõnade tõttu pääseda!

Kolmanda vanasõna teine pool näitab, mida teeb valetunnistaja: ta hukutab hingi. Hea näide selle kohta on Piiblist võtta 1Ms 3, kus madu käitub stiilipuhta valetunnistajana. Ta esitab Jumala kohta valeväiteid (nt 1Ms 3:1: „Kas Jumal on tõesti öelnud, et te ei tohi süüa mitte ühestki rohuaiast puust?“, eriti riikalik valeväide, esitatud küsimuse vormis!) ja selle tulemus on hingede hukkumine: Aadam ja Eeva aetakse Eedeni aiast välja ja koos sellega kannatavad kõik järgnevad inimpõlvad.

Meie vanasõnadest neljas ja viimane kõneleb suhtumisest vaesesse, st inimesse, kellel pole võimalik enda õigusi kaitsta materiaalse vara puudumise tõttu. Öeldakse, et maaslamajat ei lööda. Kuid siinse vanasõna lisab juurde ühe olulise seose, nimelt jällegi Jumalaga. Vaese rõhumine toob kaasa Jumala halvustamise ehk põlgamise.

Kuidas nii? Aga sellepärast, et Jumal on loonud ka vaese. Mäletame, kuidas Jeesus ütles kord ühe üsna kummalise lause (Mt 26:11 ja paralleelkohad): „Vaeseid on teie juures ju alati, mind aga ei ole teil alati.“ Niisiis on pattulangenud maailmas paratamatu, et selles on vaesus. Vaesust välja juurida ei saa, sest see on juba inimese patusesse elujärge sisse kodeeritud.

Mida saab aga teha, on vaese tunnustamine Jumala looduna, sellisena nagu ta on. Ja vajadusel ka tema abistamine, tema peale halastamine – nagu algul öeldud oli. Sest vaese peale halastamine, tema abistamine kiidab Jumalat kui vaese Loojat.

Viimase vanasõnaga jõuab meie vanasõnade valik ringiga algusesse tagasi: ei tohi põlata, ei oma ligimest ega oma Jumalat. Ligimese ja Jumala põlgamine on omavahel tihedalt seotud.

Selle toob välja nt 1Jh 4:20: „Kui keegi ütleb: „Mina armastan Jumalat“, ja vihkab oma venda, siis ta on valelik, sest kes ei armasta oma venda, keda ta näeb, ei suuda armastada Jumalat, keda ta ei ole näinud.“ Iga inimene on jumalanäoline ja Jumal kasutab ligimest justkui indikaatorina meie armastuses Jumala vastu: kui suudame armastada Jumala loodud ja jumalanäolist ligimest, siis suudame armastada ka Jumalat. Kui aga mitte, siis pole meist mitte millekski kasu.

Küllap võib mõnele tunduda, et kogu eelnev jutt ja ka vanasõnad, mis selle aluseks olid, on iseenesestmõistetavad. Küllap see niimoodi on, sest Jumala tahtmine pole meile, inimestele ju teadmata. Ometi peame seda ikka ja jälle kuulama ja lugema, sest oleme Jumala ees nagu sõnakuulmatud lapsed, kes teavad küll, mida tuleb teha ja mida ei tohi teha, kuid teevad ikka vastupidi.

Kristuse kogudus on see koht, kus elab Jumala Püha Vaim. Ja Püha Vaim mitte ainult ei õpeta inimestele Jumala tahtmist, vaid ta annab ka inimestele väe, et seda täita. Seepärast on õnnelik, õnnistatud elu kõige suurema tõenäosusega võimalik just Kristuse koguduses: inimene suudab

Kristuse Ihu liikmena ka seda, mida ta oma jõust ei suuda.
Olgem siis rõõmsad ja tänagem Jumalat, et Ta on meid Kristuse kogudusse kutsunud!
Aamen.